

INHOUD

Deel 1. Theoretisch en conceptueel kader	1
Hoofdstuk 1. Beknopte begripsanalyse	3
Afdeling 1. Van “veiligheid en gezondheid” naar “welzijn”	3
Afdeling 2. Enkele cruciale welzijnsbegrippen	6
§ 1. Begrip “risico”	6
§ 2. Begrip “preventie”	7
Hoofdstuk 2. Inleiding in de preventieleer van Jos Viaene	9
Afdeling 1. Enkele inleidende beschouwingen	9
Afdeling 2. Het schademodel van Viaene en de daaruit afgeleide veiligheidstheorie	10
§ 1. Van schadetheorie naar veiligheidstheorie	10
§ 2. Analyse van het schadediagram	11
A. Waarde (ordinaat)	11
B. Tijd (abscis)	12
C. Aan de schade voorafgaand waardenverloop (A)	12
D. Hypothetische voortzetting van het onbeschadigd waardenverloop (B?)	13
E. Verloop van de beschadigde waarde (C)	13
F. Oorzaak (O)	13
G. Schade	14
§ 3. Analyse van het risicodiagram	15
§ 4. Belang van de reflectie van de schade	17

Deel 2. Verhouding recht en preventie	21
Hoofdstuk 1. Preventie als functie van het recht	23
Hoofdstuk 2. Kenmerken van het veiligheidsrecht	27
Afdeling 1. Veiligheidsrecht is grotendeels buiten de rechtswetenschap ontwikkeld en ontleent zijn inhoud aan andere disciplines	27
Afdeling 2. Veiligheidsrecht is geconcipeerd vanuit een legalistische of wetspositieve rechtsopvatting	28
Afdeling 3. Veiligheidsrecht dat zo weinig mogelijk met de arbeids- en productieorganisatie als bevoorrecht domein van de werkgever interfereert	30
Afdeling 4. Veiligheidsrecht met nadruk op inbreng van deskundigheid	31
Afdeling 5. Veiligheidsrecht met weinig oog voor maatwerk	32
Hoofdstuk 3. Juridische aard van het welzijnsrecht	35
Hoofdstuk 4. Bronnen van het welzijnsrecht	39
Deel 3. (Beknopt) historisch overzicht van de ontwikkeling van de welzijnsreglementering	47
Deel 4. Van algemeen reglement voor arbeidsbescherming (ARAB) naar een Codex over het welzijn op het werk (Codex)	59
Hoofdstuk 1. Doel van het ARAB	61
Hoofdstuk 2. Structuur van het ARAB	63
Hoofdstuk 3. Kenmerken van het ARAB	65
Afdeling 1. Reglementaire benadering van de veiligheidsproblematiek	65
Afdeling 2. ARAB is “politie van de arbeid en derhalve strafrecht”	65
Hoofdstuk 4. Algemene principes van het ARAB	67

Hoofdstuk 5. Evolutie	69
Hoofdstuk 6. Het Voorkomingsbesluit van 20 juni 1975	71
Afdeling 1. Belang en historiek	71
Afdeling 2. Algemene principes	73
§ 1. Inleiding	73
§ 2. Uitschakelen van de gevaarlijke arbeidsvoorwaarden	73
§ 3. Aanpassing van de arbeid aan de mens	74
Afdeling 3. Uitwerking van deze principes	75
§ 1. Procedure m.b.t. de uitschakeling van de gevaarlijke arbeidsvoorwaarden	75
A. Nieuwe installaties	75
1. Inleiding	75
2. Eerste groene licht: bij de bestelling	76
3. Tweede groene licht: bij de levering	78
4. Derde groene licht: bij de indienststelling	79
B. Bestaande installaties	79
C. Uitzonderingen	79
D. Instructies	80
§ 2. Vorming en informatie	80
Afdeling 4. Uitvoering van het voorkomingsbeleid	82
Afdeling 5. Toepassing van het voorkomingsbeleid in de praktijk	83
Afdeling 6. Situering van het Voorkomingsbesluit in het raam van een globale herdenkingspolitiek	84
Hoofdstuk 7. Herstructurering van het ARAB naar een nieuwe Codex over het Welzijn op het werk	87
Afdeling 1. Noodzaak tot herstructurering	87
Afdeling 2. Basis van de herstructurering	88
Afdeling 3. Wijze van herstructurering	89
§ 1. Wet	89
§ 2. Van uitvoeringsbesluiten naar een Codex over het welzijn op het werk	91
§ 3. Indicatieve richtlijnen of P-bladen	92

Deel 5. Preventie in de professionele risicoverzekering	93
Hoofdstuk 1. Preventie als functie van de sociale zekerheid	95
Afdeling 1. Zekerheid als maatschappelijke waarde	95
Afdeling 2. Plaats van de verzekering in het zekerheidsstreven	95
Afdeling 3. Schadevoorkoming als taak van de verzekering	96
Afdeling 4. Rechtstreekse schadevoorkoming als onderscheidend criterium tussen private en sociale verzekering	97
Afdeling 5. Begrip “schadevoorkoming”	98
Hoofdstuk 2. Aanbod aan preventieve voorzieningen in de professionele risicoverzekering	101
Afdeling 1. De professionele risico's als buitenbeentje in de sociale zekerheid	101
Afdeling 2. Beroepsziekten	102
§ 1. Verwijdering uit het schadelijk arbeidsmilieu	103
A. Begrip	103
B. Procedure: initiatief tot verwijdering	104
C. Vergoedingen	106
1. Tijdelijke verwijdering uit het schadelijk arbeidsmilieu	106
2. Blijvende verwijdering uit het schadelijk arbeidsmilieu	107
D. Sancties	109
E. Evaluatie	110
§ 2. Preventieve gezondheidszorgen en preventieve acties	112
A. Bij verwijdering van bedreigde werknemers uit het schadelijk arbeidsmilieu	112
B. Geneeskundige verzorging tijdens het onderzoek naar de beroepsziekte	113
C. Onderzoek van de arbeidspost	114
D. Arbeidsgerelateerde ziekten	114
E. Andere acties inzake preventie	116
§ 3. Verplichte aangifte van beroepsziekten	116
§ 4. Financiële prikkels tot preventie	117
§ 5. Wetenschappelijke Raad	119
Afdeling 3. Arbeidsongevallen	119
§ 1. Historische scheiding tussen preventie en vergoeding	119
§ 2. Verplichte aangifte van arbeidsongevallen	120
A. Aangifte van het arbeidsongeval	120

B. Verplichte kennisgevingen en informatie	123
§ 3. Onderzoek van ernstige arbeidsongevallen	124
§ 4. Financiële prikkels tot preventie	132
A. Preventie via aansprakelijkheid	132
B. Preventie via verzekering	135
1. Verplichte preventiecontributie bij verzaamd risico	135
2. Premiedifferentiatie	138
C. Preventie via verhaal door de arbeidsongevallenverzekeraar	139
§ 5. Technisch Comité voor de Preventie	140
Deel 6. Toepassingsgebied en algemene beginselen van huidige welzijnsreglementering	143
Hoofdstuk 1. Toepassingsgebied	145
Afdeling 1. Toepassingsgebied vóór de Welzijnswet	145
Afdeling 2. Toepassingsgebied van de Welzijnswet	146
§ 1. Werknemers en werkgevers sensu stricto	146
§ 2. Met werknemers en werkgevers gelijkgestelde categorieën	147
A. Personen die, anders dan krachtens een arbeidsovereenkomst, arbeid verrichten onder het gezag van een ander persoon	147
B. Personen die een beroepsopleiding volgen waarvan het studieprogramma voorziet in een vorm van arbeid die al dan niet in een opleidingsinstelling wordt verricht	150
C. Personen verbonden door een leerovereenkomst	150
D. Stagiairs	150
E. Leerlingen en studenten die een studierichting volgen waarvan het opleidingsprogramma voorziet in een vorm van arbeid die in een onderwijsinstelling wordt verricht	151
§ 3. Mogelijkheid tot uitbreiding	152
§ 4. Uitgesloten categorieën	153
Hoofdstuk 2. Algemene beginselen	155
Afdeling 1. Domeinen van welzijn	155
Afdeling 2. Toepassing van algemene preventiebeginselen	156
Afdeling 3. Het dynamisch risicobeheersingssysteem als basis voor een structurele en planmatige aanpak van de preventie	157
§ 1. Kenmerken van het dynamisch risicobeheersingssysteem	158

§ 2. Domeinen van het dynamisch risicobeheersingssysteem	158
§ 3. Elementen van het dynamisch risicobeheersingssysteem	159
§ 4. Risicoanalyse en preventiemaatregelen	160
Afdeling 4. Concretisering van het dynamisch risicobeheersingssysteem in globaal preventieplan en jaarlijks actieplan	163
§ 1. Globaal preventieplan	163
§ 2. Jaaractieplan	165
Deel 7. De actoren betrokken bij het welzijnsbeleid	167
Hoofdstuk 1. Verplichtingen, opdrachten en taken van de actoren betrokken bij het welzijnsbeleid	169
Afdeling 1. Algemene verplichtingen, opdrachten en taken van de actoren betrokken bij het welzijnsbeleid	169
§ 1. Werkgever	169
A. Begrip	169
B. Verplichtingen, opdrachten en taken	172
§ 2. Hiërarchische lijn	174
A. Begrip	174
B. Verplichtingen, opdrachten en taken	176
§ 3. Werknemers	178
§ 4. Preventie- en beschermingsdiensten	180
§ 5. Overlegorganen	181
A. Comité voor preventie en bescherming op het werk	181
1. Algemeen adviserende opdracht	181
2. Recht voorafgaandelijk advies te geven	182
3. Recht voorafgaandelijk akkoord te geven	183
4. Bevorderings- en controlerecht	185
5. Andere	186
B. Vakbondsafvaardiging of werknemers bij ontstentenis van comité voor preventie en bescherming	186
C. Publieke sector	189
Afdeling 2. Bijzondere verplichtingen bij atypische arbeidssituaties	190
§ 1. Bij tewerkstelling op eenzelfde arbeidsplaats	193
§ 2. Bij werkzaamheden door ondernemingen van buitenaf	195

A.	Toepassingsgebied en begripsbepaling	197
B.	Algemene verplichtingen	198
1.	Verplichtingen voor de werkgever in wiens inrichting aannemers, en, in voorkomend geval, onderaannemers werkzaamheden komen uitvoeren	198
2.	Verplichtingen voor de aannemers en, in voorkomend geval, de onderaannemers	200
C.	Concretisering van deze algemene verplichtingen	201
§ 3.	Bij werkzaamheden door uitzendkrachten	205
Afdeling 3. Bijzondere verplichtingen, opdrachten en taken bij tijdelijke of mobiele bouwplaatsen		206
§ 1.	Inleiding	206
§ 2.	Betrokken partijen bij de veiligheidscoördinatie	207
§ 3.	Wettelijke verplichtingen	207
A.	Aanstelling van een veiligheidscoördinator	207
B.	Verdeling van de verantwoordelijkheid	208
C.	Oprichting van een coördinatiestructuur	209
§ 4.	Verantwoordelijkheid van de opdrachtgever	210
Afdeling 4. Bijzondere verplichtingen, opdrachten en taken bij psychosociale risico's op het werk, waaronder geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk		211
§ 1.	Inleiding en beknopte historiek	211
§ 2.	Begripsomschrijving	214
§ 3.	Aanduiding van een gespecialiseerd preventieadviseur en vertrouwenspersoon	217
A.	Gespecialiseerd preventieadviseur	217
B.	Vertrouwenspersoon	218
§ 4.	Risicoanalyse en preventiemaatregelen	219
A.	Voorafgaande risicoanalyse (buiten enig incident)	219
B.	Risicoanalyse van een specifieke situatie	222
§ 5.	Gespecialiseerde psychologische ondersteuning	222
§ 6.	Actiemiddelen van de werknemer die slachtoffer meent te zijn van psychosociale risico's op het werk	223
A.	Verzoek tot informele psychosociale interventie	224
B.	Verzoek tot formele psychosociale interventie	224
C.	Burgerrechtelijke procedure	227
1.	Bevoegdheid arbeidsrechtbank	227
2.	Collectief actierecht	228
3.	Vordering tot staken/maatregelen	228
4.	Vordering tot schadevergoeding	228

§ 7. Bescherming van de werknemer tegen represailles	229
A. Inhoud van de bescherming	229
B. Beschermden personen	230
C. Aanvang en duur van de bescherming	231
D. Bewijsregeling	232
E. Vergoeding	232

Afdeling 5. Bijzondere verplichtingen, opdrachten en taken in het kader van re-integratie van arbeidsongeschikte werknemers

A. Voorgeschiedenis	232
B. Doelstelling van het re-integratietraject voor werknemers	233
C. Stap 1: opstarten re-integratietraject	234
D. Stap 2: opstarten re-integratiebeoordeling door de preventieadviseur-arbeidsarts	234
E. Gevolgen re-integratiebeoordeling	236
F. Stap 3: re-integratieplan of verslag	237
G. Stap 4: aanvaarding en uitvoering re-integratieplan	238
H. Collectief luik: het re-integratiebeleid van de onderneming	239

Hoofdstuk 2. Statuut van de actoren betrokken bij het welzijnsbeleid

Afdeling 1. Statuut van de preventieadviseurs

§ 1. Begrip “preventieadviseur”	241
A. Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk	241
B. Externe dienst voor preventie en bescherming op het werk	241
§ 2. Opleidings- en vormingsvereisten	242
A. Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk	242
1. Vereiste vorming	242
2. Bijscholing	244
B. Externe dienst voor preventie en bescherming op het werk	245
1. Algemene leiding	245
2. Afdeling risicobeheersing	245
3. Afdeling medisch toezicht	247
§ 3. Sociaalrechtelijk statuut van de preventieadviseur	247
A. Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk	247
B. Externe dienst voor preventie en bescherming op het werk	248
§ 4. Minimumduur van de prestaties	249
A. Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk	249
B. Externe dienst voor preventie en bescherming op het werk	249
§ 5. Onafhankelijkheid van de preventieadviseurs	250
A. Procedure bij aanduiding, vervanging en verwijdering uit de functie	251
B. Procedure bij geschillen over de onafhankelijkheid en/of bekwaamheid van de preventieadviseurs	254
C. Procedure bij verwijdering uit de functie en beëindiging van de overeenkomst	254
1. Ratio legis van de Wet Bescherming Preventieadviseurs	255

2.	Toepassingsgebied ratione personae	257
3.	Periode van bescherming	261
4.	Essentie van de bescherming van de preventieadviseurs	261
5.	Bescherming bij beëindiging van de overeenkomst	263
Afdeling 2. Statuut van de werknemersvertegenwoordigers in het comité		277
§ 1.	Rechten en plichten	277
§ 2.	Bescherming	278
A.	Ratio legis	278
B.	Beschermde personen	279
C.	Draagwijdte van de bescherming	280
D.	Periode van bescherming	283
1.	Aanvang	283
2.	Duur	283
3.	Voortijdig einde van het mandaat	284
E.	Procedure	286
1.	Procedure bij ontslag wegens economische of technische redenen	286
2.	Procedure bij ontslag wegens dringende reden	291
F.	Re-integratie	297
G.	Vergoeding	297
§ 3.	Toezicht en strafsancities	299
 Deel 8. Organisatorische structuren betrokken bij het welzijnsbeleid		 301
 Hoofdstuk 1. Comité voor preventie en bescherming op het werk		 303
Afdeling 1. Begrip		303
Afdeling 2. Oprichting		303
§ 1.	Algemeen	303
§ 2.	Publieke sector	307
Afdeling 3. Samenstelling		308
Afdeling 4. Verplichtingen van de werkgever		309
Afdeling 5. Werking		311
Afdeling 6. Sanctionering		313
 Hoofdstuk 2. Interne en externe diensten		 315
Afdeling 1. Inleiding		315

Afdeling 2. Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk	316
§ 1. Oprichting	316
A. Onderworpen werkgevers	316
B. Niveau van oprichting	316
C. Gemeenschappelijke dienst voor preventie en bescherming op het werk	319
D. Publieke sector	322
1. Overzicht	322
2. Overheidsdiensten onderworpen aan de Wet Vakbonden Overheidspersoneel	323
3. Overheidsdiensten die niet onderworpen zijn aan de Wet Vakbonden Overheidspersoneel, maar waarop wettelijke of reglementaire bepalingen van toepassing zijn die hun syndicaal statuut vaststellen en die maatregelen voorzien betreffende overleg inzake veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen	327
4. Overheidsdiensten waarop de Wet Vakbonden Overheidspersoneel niet van toepassing is en waarop geen bepalingen van toepassing zijn die hun syndicaal statuut vaststellen en die maatregelen voorzien betreffende overleg inzake veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen	328
§ 2. Samenstelling en organisatie	329
A. Personeel	329
B. Leiding van de interne dienst en van de afdelingen	331
C. Departement belast met het medisch toezicht	333
§ 3. Middelen, lokalen en uitrusting	334
§ 4. Samenwerking tussen interne en externe dienst	334
A. Samenwerking	334
B. Taakverdeling	335
Afdeling 3. Externe diensten voor preventie en bescherming op het werk	340
§ 1. Oprichting	340
§ 2. Algemene beheersprincipes	341
§ 3. Samenstelling en organisatie	342
A. Personeel	342
1. Afdeling belast met de risicobeheersing	342
2. Afdeling belast met het medisch toezicht	344
B. Leiding van de externe dienst en van de afdelingen	344
§ 4. Middelen, lokalen en uitrusting	345
§ 5. Relatie tussen de externe dienst en de aangesloten onderneming	345
A. Principe van de aansluiting bij één externe dienst	345
B. Overeenkomst tussen de externe dienst en de werkgever	347
C. Organisatie van de externe diensten in hun relatie tot de aangesloten ondernemingen	348
§ 6. Paritair toezicht: het adviescomité	349

§ 7. Erkenning	351
§ 8. Tariefregeling	353
A. Waarom een (nieuwe) tariefregeling?	353
B. Tarieven en berekeningsbasis	354
C. Takenpakket in ruil voor de forfaitaire bijdrage	355
D. Extra prestaties	357
E. Elektronische inventaris	358
F. Monitoring	358
Afdeling 4. Andere externe diensten	359
§ 1. Externe diensten voor technische controles op de werkplaats	359
§ 2. Erkende laboratoria	359
Hoofdstuk 3. Hoge Raad voor preventie en bescherming op het werk en aanvullende comités	361
A. Hoge Raad voor preventie en bescherming op het werk	361
B. Aanvullende comités	362
Deel 9. Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid inzake welzijn	365
Hoofdstuk 1. Strafrechtelijke verantwoordelijkheid	367
Afdeling 1. Strafbaarstelling	368
§ 1. Strafbaarstelling op basis van artikel 127, 1° Sociaal Strafwetboek	368
§ 2. Strafbaarstelling op basis van de artikelen 418 tot 420 Sw.	370
Afdeling 2. Strafbare personen	371
§ 1. Strafbare personen volgens artikel 127, 1° Sociaal Strafwetboek	372
A. Wettelijke toerekening	372
B. Werkgevers	374
1. Begrip	374
2. Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen	374
C. Lasthebbers	380
D. Aangestelden	382
§ 2. Andere strafbare personen	385
§ 3. Strafbare personen volgens de artikelen 418 tot 420 Sw.	386

Afdeling 3. Belang van “delegatie” in welzijnsaangelegenheden	387
§ 1. Begrip	388
§ 2. Voorwaarden	388
A. Voorwaarden met betrekking tot het voorwerp van de delegatie	388
B. Voorwaarden betreffende de gedelegeerde	389
C. Vormvoorwaarden	391
§ 3. Gevolgen van een rechtsgeldige delegatie	392
§ 4. Wettelijke toerekening versus delegatie	393
Hoofdstuk 2. Burgerrechtelijke aansprakelijkheid	395
Afdeling 1. Aansprakelijkheid van de werknemer	396
§ 1. Tegenover collega-werknemers	396
A. Arbeidsongevallen	396
B. Beroepsziekten	399
§ 2. Tegenover de werkgever en tegenover derden	400
A. Aansprakelijkheidsbeperking van artikel 18 Arbeidsovereenkomstenwet	400
B. Beperkte co-existentie van aansprakelijkheid	403
Afdeling 2. Aansprakelijkheid van de werkgever	404
§ 1. Tegenover zijn werknemers: arbeidsongevallen en beroepsziekten	404
§ 2. Tegenover derden	407
A. Schade veroorzaakt door zijn eigen onrechtmatige daad	407
B. Schade veroorzaakt door de onrechtmatige daad van zijn werknemers	407
1. Aansprakelijkheid als aansteller	407
2. Invloed van artikel 18 Arbeidsovereenkomstenwet	409
3. Contractuele aansprakelijkheid voor andermans daad	410
§ 3. Burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de werkgever voor de geldboeten van zijn aangestelden of lasthebbers	410
Afdeling 3. Tijdelijke uitlening van werknemers – uitzendarbeid	411
§ 1. Schade veroorzaakt door een uitzendkracht	412
§ 2. Schade veroorzaakt bij de uitzendkracht	413

Deel 10. Opsporing en handhaving door de overheid	417
Hoofdstuk 1. Toezichtsinstanties	419
Afdeling 1. Wettelijke grondslag	419
Afdeling 2. Toezichtsinstanties: de sociale inspectiediensten en de gerechtelijke politie	419
§ 1. Inleiding	419
§ 2. Het begrip “sociaal inspecteur”	420
§ 3. Algemene Directie Toezicht op het Welzijn op het Werk	421
§ 4. Officieren van de gerechtelijke politie	422
Hoofdstuk 2. Algemene opsporings- en onderzoeksbevoegdheden	423
Afdeling 1. Algemeen	423
Afdeling 2. Beoordelingsbevoegdheid	423
Afdeling 3. Bevoegdheid tot toegang tot de arbeidsplaats	425
Afdeling 4. Bevoegdheid tot toegang tot de bewoonde ruimtes	426
Afdeling 5. Bevoegdheid tot inwinnen van informatie	427
Afdeling 6. Bevoegdheid tot opnemen van de identiteit	428
Afdeling 7. Bevoegdheid tot verhoor	428
Afdeling 8. Bevoegdheid tot toegang tot alle informatiedragers	429
Afdeling 9. Bevoegdheid tot staalname	430
Afdeling 10. Bevoegdheid tot beslag	431
Afdeling 11. Bevoegdheid tot vaststellingen door beeldmateriaal	431
Hoofdstuk 3. Bijzondere bevoegdheden inzake de gezondheid en veiligheid van werknemers	433
Afdeling 1. Algemeen	433
Afdeling 2. Bevoegdheid om passende preventiemaatregelen te bevelen	433
Afdeling 3. Bevoegdheid om specifieke verboden op te leggen	433

Afdeling 4. Bevoegdheid om bijzondere maatregelen te bevelen	434
Afdeling 5. Bevoegdheid om stopzetting van de arbeid te bevelen	435
Afdeling 6. Bevoegdheid om ontruiming te bevelen	435
Afdeling 7. Bevoegdheid tot verzegeling	435
Afdeling 8. Bevoegdheden ten aanzien van zelfstandigen	435
Hoofdstuk 4. Beroep tegen de maatregelen genomen door de sociale inspectie	437
Afdeling 1. Formele garanties	437
Afdeling 2. Beroep bij de voorzitter van de arbeidsrechtbank	438
Bibliografie	445
Lijst van gebruikte afkortingen	463
Trefwoordenregister	471
Over de auteurs	479